

ARHEOLOŠKI ODJEL (PODODJELI ZA PRAPOVIJESNU ARHEOLOGIJU, ANTIČKU ARHEOLOGIJU I ARHEOLOGIJU SEOBE NARODA I SREDNJEG VIJEKA)

1997. GODINA

IZLOŽBE

U godini obilježavanja stotinudvadesete obljetnice osnutka Muzeja Slavonije, otvorena je 24. siječnja 1997. godine zajednička izložba Pododjela za prapovijesnu i antičku arheologiju "KELTI I RIMLJANI NA PODRUČJU OSIJEKA".

Autorice izložbe, Jasna Šimić i Slavica Filipović, napravile su vrlo opsežan i luksuzan katalog u kojem su na popularan način iznesene najvažnije činjenice o Keltima, njihovom naseljavanju u Slavoniji te naselju i nalazima u Osijeku, kao i povijesni pregled Murse, istraživanja na njezinu području i najvažnijih nalaza.

Izložba je bila koncipirana različito za Kelte i Rimljane kako bi se naglasila različitost njihovih dviju kultura, a brojnim rekonstrukcijama ambijenata i grobova zorno je predložen i dio njihova svakodnevnog života.

U sklopu izložbe slikovno je i kompjuterski predstavljen idejni projekt uređenja Trga bana Josipa Jelačića u Osijeku, "MURSA IN SITU", autora Antuna Diklića, dipl. ing. arh. i Ivana Mucka, dipl. ing. arh., članova Ateliera X iz Zagreba. Projekt je 1996. godine osvojio I. nagradu na natječaju za urbanističko-arhitektonsko idejno rješenje središta Donjega grada.

Projektom je predviđena izgradnja arheološkog parka na sadašnjoj zelenoj površini na Trgu bana J. Jelačića, gdje bi se "in situ" prezentirala antička arhitektura pronađena tijekom prethodno obavljenih arheoloških iskopavanja.

Velika izložba "BLAGO MUZEJA SLAVONIJE", zajednički projekt svih odjela Muzeja, otvorena je potkraj 1997. godine u sklopu proslave 120. obljetnice Muzeja. U njezinoj pripremi i realizaciji, kao i u radu na vrlo opsežnom katalogu, sudjelovala su sva tri arheološka pododjela Muzeja, svaki s odgovarajućom građom i dijelom kataloga.

16. svibnja otvoren je novouređeni *Lapidarij rimskih kamenih spomenika* u Muzeju, prema idejnom projektu S. Filipović i u izvedbi Miroslava Benakovića, preparatora za keramiku i kamen.

Tijekom godine obavljena je konzervacija *rimskih temelja* u podrumu Dječjeg vrtića "Mak" na Vijencu Murse u Donjem gradu, prema projektu autora: Mladena Radića, dr. sc. Željka Koškog, Zvonimira Bojčića i Slavice Filipović. Predstavljanje završetka prve faze projekta obavljeno je u studenome 1997. g. u okviru obilježavanja 120-te obljetnice Muzeja Slavonije.

Izložba "UMJETNOST PRETPOVIJESTI U ISTOČNOJ SLAVONIJI I BARANJI", autorice Jasne Šimić, što je otvorena u Muzeju Slavonije u prosincu 1995. godine, gostovala je od travnja do srpnja u Arheološkom muzeju u Zadru. Tom prigodom tiskano je i 2. izdanje kataloga.

Sva tri pododjela surađivala su na izložbenom projektu "OD GOLUBICE DO MIRA, ČETIRI GRADA...", Ministarstva za kulturu Republike Hrvatske.

TERENSKA ISTRAŽIVANJA I ARHEOLOŠKI NADZOR

U ovoj godini započelo je istraživanje na prapovijesnom i srednjovjekovnom lokalitetu ČEPIN-OVČARA/TURSKO GROBLJE. Trajalo je od 10. 9. do 20. 10., pod vodstvom Jasne Šimić, a financirano je sredstvima Ministarstva za kulturu Republike Hrvatske.

Otkriveni su temelji srednjovjekovnog objekta s apsidom – najvjerojatnije crkve, s mnoštvom grobova među kojima ima i ranosrednjovjekovnih, budući da su pronađene dvije S karičice iz 11. stoljeća. Kratki izvještaj o iskopavanju J. Šimić je objavila u Obavijestima HAD-a 3, Zagreb 1997. g.

U krugu KLINIČKE BOLNICE u Donjem gradu u Osijeku, obavljeno je od 19. do 29. 5. zaštitno iskopa-

vanje na dijelu antičke Murse od koje je pronađen samo mali dio kanalizacije uz nešto pokretnih nalaza te latenskog naselja, unutar kojeg je otkopano pet jama s prilično obilnim nalazima keramike. Radile su J. Šimić i S. Filipović.

I o ovom iskopavanju J. Šimić je izvijestila u Obavijestima HAD-a 3, Zagreb 1997. g.

Tijekom godine obavljen je arheološki nadzor nad brojnim iskopima i zemljanim radovima na području Osijeka, uglavnom u Donjem gradu: Monspergerova ul., Vrtna ul., Mostarska ul., Divalentova ul., Crkvena ul., Frankopanska ul., Riječka ul., Kišpatićeva ul., Ul. Zmaj Jove Jovanovića, Sarajevska ul., Vinogradska ul. i Vukovarska ul. te u Petefijevoj ul. u Retfali i u Podravlju na lijevoj obali Drave.

Niti jedna od ovih intervencija nije rezultirala značajnijim arheološkim nalazima.

NOVE AKVIZICIJE

U Arheološki odjel je tijekom godine mimo arheoloških iskopavanja pristigao samo jedan predmet. To je rimski brončani vrč, dar M. Radića iz Osijeka.

PUBLICIRANJE

U Osječkom zborniku 22/23 objavljena su dva priloga kustosa Arheološkog odjela: Eine Gruppe dionysisches Reliefs aus Mursa (Osijek), S. Filipović i dr. sc. E. Pochmarskog (Austrija) te: Dva ulomka kame-ne plastike 11. st. iz Baranje u Muzeju Slavonije u Osijeku, M. Radića.

STRUČNI SKUP I OSTALO

Na stručnom skupu "Osnivači i prvi kustosi muzeja u Hrvatskoj", održanome u Osijeku u studenome u povodu obilježavanja 120. obljetnice Muzeja Slavonije, sudjelovala je J. Šimić s priopćenjem: Arheološki rad Vjekoslava Celestina.

Spomenimo na kraju i to da je mr. sc. Jasna Šimić, voditeljica Arheološkog odjela, 29. siječnja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu uspješno obranila doktorsku disertaciju pod naslovom: Razvoj ranog i srednjeg brončanog doba u istočnoj Slavoniji i Baranji.

1998. GODINA

IZLOŽBE

Pododjel za antičku arheologiju (S. Filipović) surađivao je na izložbi "ACCEDE AD CERTIS-SIAM", što su je organizirali Muzej Đakovštine – Đakovo, Odsjek za arheologiju HAZU i Arheološki muzej u Zagrebu.

TERENSKA ISTRAŽIVANJA I ARHEOLOŠKI NADZOR

Ljeti 1998. godine, od 2. 6. do 26. 8., obavljeno je u Osijeku veliko zaštitno iskopavanje prapovijesnog naselja sopotske kulture iz srednjeg i kasnog neolitika na FILIPOVICI/HERMANOVOM VINOGRADU. Lokalitet je bio ugrožen iskopom za južni kolektor gradske kanalizacije pa je prethodno obavljeno istraživanje na trasi dugoj 89 i širokoj 7 metara. Osim voditeljice iskopavanja, J. Šimić, sudjelovala je i kustosica Pododjela za antičku arheologiju S. Filipović te brojni arheolozi i studenti arheologije.

Iskopavanje je rezultiralo vrlo vrijednim otkrićima i nalazima među kojima je i jedan grob. Bilo je medijski izuzetno dobro popraćeno, a kratke izvještaje J. Šimić je objavila u Obavijestima HAD-a 1, Zagreb 1999. g. i Glasniku slavonskih muzeja 2, Županija 1999. g.

Od 14. 10. do 13. 11. obavljen je nastavak istraživanja u Čepinu na lokalitetu OVČARA/TURSKO GROBLJE, sredstvima Ministarstva za kulturu Republike Hrvatske. Nastavljeno je otkopavanje srednjovjekovne arhitekture, tj. zidova koji se prema jugozapadu nastavljaju na apsidalni objekt. Pri tome je pronađena i znatna količina neolitičkih nalaza sopotske kulture.

Obavljen je, također, i arheološki uviđaj u ZMAJEVCU u Baranji, nakon dojave o urušivanju podruma i pojavi ljudskih kostiju i velikih opeka. Radilo se o rimskim grobnicama zidanim od opeke koje su se pojavile nakon što se u jedan podrum, horizontalno ukopan u lesni profil, urušila zemlja s oranice.

Tom prigodom istražena su dva nažalost znatno oštećena groba, no prikupljeno je nekoliko vrijednih priloga: željezni i brončani prsten, dio koštanog češlja, ocakljeni keramički vrč, tri brončana kolutića, dvije poliedarske naušnice i osam malih bačvastih perli načinjenih od zlatnog lima.

O ovome nalazu J. Šimić je izvijestila u Obavijestima HAD-a 1, Zagreb 1998. g.

Tijekom godine obavljeno je i nekoliko arheoloških nadzora nad iskopima u Osijeku: Ul. Zeleno polje, Saponija, Bosanska ul., Hutlerova ul. ("Limar"), Trg bana J. Jelačića, Svačićeva ul., Vijenac I. Meštrovića. Nažalost, nije bilo važnijih arheoloških nalaza.

NOVE AKVIZICIJE

U Arheološki odjel, odnosno Pododjel za antičku arheologiju, kao dar G. Pofuka iz Osijeka, dospjele su dvije keramičke rimske lampice iz Murse.

PUBLICIRANJE

Jasna Šimić sudjelovala je s prilogom o arheologiji na širem području Osijeka u monografiji "Osijek i okolica", u izdanju Osječke riječi iz Osijeka.

U Izdanjima HAD-a 19, Zagreb 1998., objavljen je rad J. Šimić: Istraživanje lokaliteta Retfala u Osijeku. Kasno brončano doba istočne Slavonije.

OSTALO

U jesen 1998. godine djelomično je uređeno spremište pododjela za antičku arheologiju i arheologiju seobe naroda i srednjeg vijeka, a nabavljeno je i ponešto nužne opreme (police, ormar-ladičar, sigurnosni ormar).

Pododjel za prapovijesnu arheologiju u potpunosti je preseljen u novo spremište uređeno u podrumu zgrade broj 5 na Trgu sv. Trojstva.

1999. GODINA

IZLOŽBE

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, 18. svibnja, priređena je mala izložba "NEOLITIČKO NASELJE NA HERMANOVOM VINOGRADU U OSIJEKU", autorice J. Šimić, na kojoj je izložen grob i nekoliko tim povodom rekonstruiranih velikih posuda, dijela skupnog keramičkog nalaza. Izložba je bila obogaćena s nekoliko legendi i velikih fotografija te popraćena deplijanom.

U Muzeju Slavonije gostovao je Pokrajinski muzej iz Celja, Slovenija, s izložbom "KELTI U CELJSKOM KRAJU".

Muzej Brodskog posavlja iz Slavenskog Broda gostovao je s izložbom "RIMSKA VOJNIČKA DIPLOMA".

TERENSKA ISTRAŽIVANJA I ARHEOLOŠKI NADZOR

Tijekom jeseni, 13. rujna – 13. listopada, uz prekid 28.9. – 1.10., obavljeno je treće istraživanje prapovijesnog i srednjovjekovnog nalazišta ČEPINOVČARA/TURSKO GROBLJE, nedaleko Osijeka. Otkopana je dvadesetak metara duga prostorija koja bi, s obzirom na nekoliko ulomaka kamene arhitektonske plastike pronađene u njoj (stupovi, konzola, dijelovi nadvratnog luka), mogla biti crkva.

Osim veće količine neolitičkog materijala sopotske kulture te nešto srednjovjekovne keramike, pronađene

su dvije kamene ploče s nadgrobnim natpisom na latinskom jeziku (14./15. st.), dva srebrna novčića s kraja 14. st., od kojih je jedan bio u grobu, željezna ostruga s kotačićem, ametistna poliedarska perla (11./12. st.) itd.

Kao i svake godine voditeljica iskopavanja bila je Jasna Šimić, koja je o iskopavanju izvijestila u Obavijestima HAD-a 3, Zagreb 1999. g. Istraživanje je financirano sredstvima Ministarstva za kulturu Republike Hrvatske.

Sredstvima Ministarstva za kulturu bilo je omogućeno i prvo iskopavanje na antičkom nalazištu ZMAJEVAC-VARHEGY, što ga je 4.10 – 26.10.1999. obavio Pododjel za antičku arheologiju pod vodstvom Slavice Filipović.

Radi se o antičkoj nekropoli 3.-4. st., a u prvoj godini istraživanja otkopano je ukupno trinaest grobova od čega sedam grobnica od opeka i šest raka. U devet grobova pronađeni su prilozi, među kojima treba izdvojiti osam zlatnih perli, zlatnu naušnicu, brončanu narukvicu sa zmijskim glavama, dvije brončane poliedarske naušnice, koštani češalj.

Tijekom dvaju tjedana u kolovozu i rujnu (18.8. – 3.9.), Muzej Slavonije proveo je zaštitno iskopavanje na području MURSE u Donjem gradu Osijeku, na Trgu bana Josipa Jelačića 19, gdje su kopani temelji poslovne zgrade Dječjeg kazališta. Kako su arheolozi Arheološkog odjela bili već na iskopavanjima, ovo je istraživanje vodila Hermina Goericke-Lukić, voditeljica Numizmatičkog odjela Muzeja.

Otkriveno je šest kosturnih ukopa od kojih četiri u zidanim grobnicama od opeke i dva u zemljanim rakama. Samo su dva groba sadržavala priloge: brončani novac iz 3. st., ostatke zrcala, željezni nož, glinenu lampicu, željeznu prediću.

O iskopavanju je H. Goericke-Lukić izvijestila u Obavijestima HAD-a 3, Zagreb 1999. g.

U listopadu je obavljeno i jedno nepredviđeno ali vrlo dobrodošlo sondiranje u Vardarcu u Baranji, gdje je pri gradnji obiteljske kuće u Ružinoj ulici 51b, oštećen grob skupine s južnotransdanubijskom inkrustiranom keramikom, ranog srednjeg brončanog doba. Sondirano je u dvorištu kuće, 16. - 23. 10., pri čemu je otkopan paljevinski grob s kostima položenima u grobnu jamu bez žare te s priloženih dvadesetak posuda.

U drugoj sondi otkopana je kasnolatska otpadna jama s ulomcima keramike i ribljim kostima.

Pronalazak groba ukazao je na položaj nekropole koja je pripadala naselju što se nalazi u blizini, na položaju Almaska u Vardarcu.

Jasna Šimić koja je obavila sondiranje, o njemu je izvijestila u Obavijestima HAD-a 3, Zagreb 1999. g.

Tijekom godine obavljeno je i nekoliko manjih zaštitnih iskopavanja i nadzora nad iskopima i zemljanim radovima na mnogim mjestima, naročito u Donjem gradu: Bosanska ul., Divaltova ul., Vinogradska ul., u Ul. kneza Borne u Retfali, te unutar Toplane istočno od Tvrđe.

Nažalost, kao što je najčešće slučaj, nije bilo značajnijih arheoloških nalaza.

PUBLICIRANJE

U zborniku radova sa stručnog skupa "Osnivači i prvi kustosi muzeja u Hrvatskoj", održanome povodom obilježavanja 120. obljetnice Muzeja Slavonije, u prosincu 1997. godine, objavljen je prilog Jasne Šimić, Arheološki rad Vjekoslava Celestina.

U Glasniku slavonskih muzeja 2 za 1998. godinu, Županja 1999. g., J. Šimić je objavila članak *Istraživanje neolitičkog nalazišta Osijek-Filipovica, Hermanov vinograd*.

Ostali objavljeni radovi navedeni su u poglavlju *Terenska istraživanja i arheološki nadzor*.

STRUČNI I ZNANSTVENI SKUPOVI

Na Međunarodnom kongresu "NORICO-PANNONIAN AUTONOMOUS TOWNS", održanome 16. - 21. 3. 1999. god. u Brdu pokraj Kranja u Sloveniji, sudjelovala je S. Filipović s priopćenjem: Colonia Aelia Mursa.

Na Međunarodnom znanstvenom skupu "VUKOVAR I ISTOČNA HRVATSKA U SVJETLU AR-

HEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA" što su ga 28. 9. - 2. 10. u Vukovaru organizirali Hrvatsko arheološko društvo i Gradski muzej Vukovar, sudjelovala je J. Šimić s priopćenjem: Skupine s inkrustiranom keramikom u brončanodobnom razdoblju istočne Hrvatske.

Na Međunarodnom arheološkom simpoziju "OBRAMBENI SUSTAVI KROZ STOLJEĆA" održanome 24. - 27. 11. u Puli, u organizaciji Međunarodnog središta hrvatskih sveučilišta u Istri, Međunarodnog istraživačkog centra za arheologiju Medulin - Brijuni, a pod visokim pokroviteljstvom generalnog ravnatelja UNESCO-a, također je sudjelovala J. Šimić s priopćenjem: Istraživanja neolitičkog lokaliteta Hermanov vinograd u Osijeku.

Na ovim skupovima sudjelovala je i Hermina Goericke-Lukić, voditeljica Numizmatičkog odjela Muzeja, s temama: Rimski grobovi iz Iloka, odnosno, Novi rezultati o paljevinskim grobovima rimske Murse, što navodimo jer se radi o arheološkim temama.

OSTALO

Muzej Slavonije je u 1999. godini dao izraditi zlatne i srebrne replike nakita iz svih triju poddjela Arheološkog odjela: kasnobrončanodobne narukvice, latenskog prstena, rimske narukvice, ranosrednjovjekovnih naušnica i srednjovjekovnog križa.

Voditeljica Arheološkog odjela i Poddjela za prapovijesnu arheologiju, Jasna Šimić, stekla je u 1999. godini zvanje muzejske savjetnice, a Slavica Filipović, voditeljica Poddjela za antičku arheologiju, zvanje više kustosice.

*Dr. sc. Jasna Šimić
voditeljica Arheološkog odjela*